

Zeeland

2004

Jaarverslag Commissaris van de Koningin

Provincie

2004

Jaarverslag Commissaris van de Koningin

De website van de commissaris is te vinden op:

www.zeeland.nl/bestuur_organisatie/bestuur/cdk/index

Vragen naar aanleiding van dit jaarverslag, het burgerjaarverslag dat later dit jaar verschijnt
of de website kunt u mij via e-mail stellen. Het e-mail adres is:

wt.van.gelder@zeeland.nl

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inleiding: de langzittende commissaris.....	5
1. Burgemeestersaangelegenheden.....	7
2. Gemeentebezoeken.....	9
3. Koninklijk Huis	10
4. Openbare Orde en Veiligheid	11
5. Representatie.....	17
6. Overige taken	21

Voorwoord

Voor u ligt mijn twaalfde jaarverslag. In dit jaarverslag zal ik zo als gebruikelijk ingaan op de werkzaamheden die zijn verricht in het kader van mijn diverse taken als rijksorgaan en provinciaal bestuursorgaan. Onderwerpen zoals burgemeesterszaken, gemeentebezoeken, Koninklijk Huis, en representatie zullen de revue passeren.

(foto: Mechteld Jansen)

Openbare orde en veiligheid neemt weer een centrale plaats in. De aanslag in Madrid en de dood van filmmaker Theo van Gogh zullen een ieder uit het jaar 2004 zijn bijgebleven. De gevolgen van deze gebeurtenissen laten zich ook voelen op het terrein van de rampenbestrijding. Het onderwerp terreurbestrijding staat sindsdien hoog op de politieke agenda. Ik ben blij dat de formatie van de cluster openbare orde en veiligheid sinds vorig jaar op sterkte is en dat ondanks de vele bezuinigingen die zijn doorgevoerd er niet is bezuinigd op rampenbestrijding. Gebeurtenissen als deze maken het telkens weer duidelijk dat men altijd bedacht moet zijn op onverwachte gebeurtenissen en dat op rampenbestrijding en de voorbereiding daarop niet kan worden bezuinigd.

Ook het hoofdstuk representatie is een vast onderdeel van dit jaarverslag. In dit hoofdstuk wordt zoals ieder jaar aandacht geschonken aan mijn nevenfuncties. Dit jaar wordt ingegaan op mijn lidmaatschap van de Raad van Europa. In het kader van deze functie heb ik mogen deelnemen aan waarnemingsmissies in Kosovo en Azerbayan.

De bijzondere interesse die de media aan het eind van het jaar hadden voor de nevenfuncties van de commissarissen van de Koningin was frappant. Plotseling leek iedereen te willen weten wat de commissarissen van de Koningin naast hun reguliere werk voor de provincie, deden. Voor een positieve insteek werd helaas niet gekozen. Die positieve insteek is er naar mijn mening wel. Als vertegenwoordiger van de provincie Zeeland heb ik ook bij de uitvoering van taken ten behoeve van nevenfuncties altijd oog voor het Zeeuwse belang. Het maakt daarbij niet uit of ik de nevenfunctie heb gekregen in mijn functie als commissaris van de Koningin, de zogenaamde qualitate qua functies, of niet. De nevenfuncties zijn voor een commissaris en voor een provincie belangrijk bij het opbouwen van een netwerk middels welke steeds de belangen van de provincie kunnen worden behartigd. Zo zijn er momenteel een vijftal nevenfuncties die ik vervul op verzoek van de ministers van VROM, LNV en Economische Zaken. Ook heb ik wel eens een nevenfunctie geaccepteerd op verzoek van de minister van V&W. Deze ministeries zijn bij uitstek de ministeries waarmee door de provincies contacten worden onderhouden.

Ook zijn er nevenfuncties die statutair zijn geregeld of die ik vervul op verzoek van het college van gedeputeerde staten. Ik ervaar het als zeer prettig om mij namens het college in te zetten voor deze nevenfuncties. Het feit dat ik dit nu kan doen, geeft aan dat de verhoudingen met het college goed zijn. In een artikel in de PZC heb ik aangegeven in hoeverre de sfeer is veranderd sinds het aantreden van het nieuwe college en in hoeverre dit ook mijn functioneren in positieve zin heeft beïnvloed (zie pagina 4).

Het jaar 2004 is zoals u uit deze woorden al kunt opmaken een druk en bewogen jaar geweest. Voldoende stof dus om opnieuw een jaarverslag te vullen. Als thema voor de foto's heb ik gekozen voor het veelzijdige landschap van Zeeland. Opgenomen zijn sfeerbeelden van Zeeland die aangeven hoe veelzijdig onze provincie is.

Artikel uit Provinciale Zeeuwse Courant van 13-11-2004

Uitgelicht: Wim van Gelder

Ik heb een nieuwe baan

door Maurits Sep

Hij bekleedt al twaalf jaar dezelfde functie, maar sinds anderhalf jaar voelt het alsof hij een nieuwe baan heeft. Commissaris van de Koningin Wim van Gelder is opgebloeid na het vertrek van een paar dominante gedeputeerden. De resterende twee jaar tot zijn pensioen dient hij met plezier en volledig uit.

In maart 2003 stapten vier van de zes gedeputeerden op. Vooral het vertrek van de PvdA'er Daan Bruinooge en de VVD'ers Jaap Hennekeij en Gert van Zwieten zorgde voor een geheel andere sfeer in het dagelijks provinciebestuur. Hun vervangers zijn veel minder dominant en zoeken meer de conversatie dan de confrontatie. Dat biedt de Commissaris van de Koningin meer ruimte voor deelname aan de discussies. Bovendien wordt zijn inbreng op prijs gesteld. Hij is zelfs nog wat te bescheiden.

Wim van Gelder: „Ik heb nog nooit zo'n verandering meegeemaakt in de 25 jaar dat ik in de provinciale politiek zit. Het nieuwe college heeft een heel andere stijl van besturen. De nieuwe stijl is collegiaal, open, transparant, extern-gericht. We zijn de communicatieve provincie geworden, zo ervaar ik het.“

De sfeer in het oude college werd bepaald door een paar dominante persoonlijkheden – Bruinooge, Hennekeij, Van Zwieten. Ze waren niet alleen nadrukkelijk aanwezig, merkt Van Gelder op, ze wisten ook precies wat ze wilden, waarom en hoe ze het wilden. „Ze hadden de mening van anderen niet zo nodig.“

De opvolgers van het drietal en van CDA'er Lous Coppoolse – Harry van Waveren, Jacques Suurmond, Thijs Kramer, George van Heukelom – zoeken veel meer de dialoog. Met elkaar en met de omgeving. Met Van Gelder dus ook. Een verademing? „Nou, in elk geval een plezierige situatie.“ Niet alleen voor hemzelf trouwens. Ook de gedeputeerden Toine Poppelaars en Gert de Kok komen volgens hem 'beter tot hun recht'.

„Het college voert nu open discussies. We durven ook onze twijfels te uiten. Dat gebeurde voorheen niet. Vergaderingen duurden onder het vorige college soms maar een half uur. Ik voelde me soms net een veilingmeester, die de vergaderpunten afhamerde. Nu duren de vergaderingen veel langer. Er wordt gediscussieerd en er zijn themabijeenkomsten.“

Dat leidt tot betere standpunten, die bovendien door het hele college gedragen worden, stelt Van Gelder vast. Hij herinnert zich nog het beleid van de provincie over de bejaardenoorden. Gedeputeerde Alex Dijkwel kreeg veel weerstand. „En omdat het standpunt niet door het volledige college gedragen werd, stond Dijkwel er uiteindelijk alleen voor.“ Er was destijds wel collegiaal bestuur, maar tegelijkertijd was de benadering veel 'departementalistischer', oordeelt Van Gelder, kwesties werden veel meer benaderd vanuit de eigen portefeuille. De mening van de collega's deed er niet altijd toe, die van de Commissaris van de Koningin nog veel minder.

En nu? „Nu stelt het college mijn inbreng wel op prijs. En als voorzitter van het college van Gedeputeerde Staten moet ik, binnen de discussies die worden gevoerd, zoeken naar de gemeenschappelijke standpunten. Mijn rol als voorzitter is dus ook veranderd. Met dit college heb ik het gevoel een nieuwe baan te hebben gekregen.“

Dat komt niet alleen door de veranderde verhoudingen met de gedeputeerden. De nieuwe relatie met de leden van Provinciale Staten draagt daar evenzeer aan bij. Door het dualisme is zijn voorzittersrol 'enerverender' geworden, vindt de commissaris. „Die vraagt meer energie. De vergaderingen zijn levendiger en langer. Er zijn veel meer interrupties, initiatiefvoorstellen, moties, vragen. Daarom is ook spreektijd ingevoerd, zodat ze zich meer op de hoofdlijnen concentreren. Als een vergadering drie dagdelen duurt, is het soms lastig alert te blijven. Anderzijds betrap ik mezelf erop dat ik, door die verlevendiging van de debatten, meer luister. In de vorige periode waren de debatten voorspelbaarder, het leken soms wel stemverklaringen.“

Het was wel even wennen aan die 'nieuwe baan', maar moeilijk was het allerminst, benadrukt hij. „Toen ik nog gedeputeerde was in Noord-Holland, deed ik hetzelfde als wat ik nu doe. Ik had daar mijn inbreng in de discussie. Dus zo moeilijk is het nu niet. En trouwens, aan positieve dingen pas je je onmiddellijk aan.“

Wim van Gelder werd in 1992 benoemd tot Commissaris van de Koningin in Zeeland. Hij wordt 65 op 21 januari 2007. Dan kan hij met pensioen. Nu zijn werk hem hernieuwde vreugde biedt, zal hij niet vrijwillig eerder vertrekken.

Inleiding: De langstzittende commissaris

Algemeen

Na het vertrek van de commissaris van de Koningin in Noord-Brabant ben ik de langst zittende commissaris van de Koningin in Nederland: de doyen. Afspraak is dat de doyen voorzitter is van de Kring van commissarissen van de Koningin. Verder kan de doyen eventueel met enkele anderen optreden als vertegenwoordiger van alle commissarissen van de Koningin.

Voorheen was de vergadering van de commissarissen vooral bedoeld ter voorbereiding op het overleg met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Tegenwoordig heeft de 'eigen' agenda aan belang gewonnen. Daarnaast is het overleg uitgebreid met een soort themabijeenkomst die altijd een uur voorafgaande aan de reguliere vergadering plaatsvindt. Voor deze themabijeenkomsten worden altijd externe deskundigen uitgenodigd. Zo hebben wij in dit verband onder andere gesproken met de ministers Verdonk en Dekker, de

inspecteur-generaal Volksgezondheid, Ruimtelijke Ordening en Milieu, de president van de Algemene Rekenkamer, het hoofd van de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid en met de voorzitter en enkele leden van het Nationaal Comité Zilveren Regeringsjubileum Koningin Beatrix.

Nadat bekend is geworden dat commissaris Houben zou vertrekken heb ik het doyenschap binnen de eigen provincie aan de orde gesteld. Er moest naar mijn mening een kwaliteitsimpuls aan het overleg van de commissarissen worden gegeven. Om dit te kunnen doen had ik echter wel de nodige extra ondersteuning nodig en deze is mij toegezegd. Inmiddels zijn we ruim een jaar bezig en is er, zoals gezegd, veel in positieve zin veranderd.

Na afloop van onze reguliere vergadering vindt altijd de vergadering met de minister van Binnenlandse Zaken en

(foto: Anton Dingemans)

Koninkrijksrelaties plaats. Indien nodig, is daarbij ook de minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties aanwezig.

Belangrijke dossiers in 2004

In onze vergadering zijn in het jaar 2004 een aantal belangrijke dossiers besproken. Ten eerste is er veelvuldig overlegd over het beleidsplan crisisbeheersing. In deze nota doet de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties diverse voorstellen aangaande de rol van de commissaris van de Koningin in de rampenbestrijding. De minister is voornemens deze rol in te perken. De commissarissen zijn het hier mee niet eens.

In verschillende overleggen is bij de minister aandacht gevraagd voor deze problematiek. De minister blijft echter bij zijn standpunt. De commissarissen hebben daarom steun gezocht bij de VNG en andere veiligheidspartners.

Ook zijn er brieven gestuurd naar de leden van de Eerste en Tweede Kamer in de hoop de besluitvorming omtrent het beleidsplan nog te wijzigen. In het verlengde van dit onderwerp is ook regelmatig met de minister gesproken over de dreiging van terreur.

Voorts is in 2004 veelvuldig aandacht besteed aan de voorstellen omtrent de gekozen burgemeester. Vanaf het eerste stadium zijn wij als Kring betrokken geweest bij de voorbereiding. Wij hebben de minister, uitgaande van het politiek gegeven dat de gekozen burgemeester er zou komen, zo goed en objectief mogelijk geadviseerd ten aanzien van de inhoud van de voorstellen. De minister heeft onze suggesties ter harte genomen hetgeen is gebleken uit de wetsvoorstellen die

inmiddels in behandeling zijn genomen door de Vaste Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Daarnaast hebben wij dit jaar veelvuldig met elkaar gesproken over het zilveren regeringsjubileum van H.M. de Koningin. Daartoe zijn vertegenwoordigers van het Nationaal Comité diverse keren bij ons te gast geweest om zaken toe te lichten. Ook heeft de Particulier Secretaris van de Koningin bij ons één en ander toegelicht.

Andere zaken die aan de orde zijn geweest zijn bijvoorbeeld het wetsvoorstel vermindering aantal statenleden, de komende evaluatie van de politiewet, de commissie Dijkstal inzake de rechtspositie van politieke ambtsdragers, de rol van de commissaris bij afschakel- en herstelplannen ten aanzien van energieleverantie en de vaccinatie van hobbydieren.

Behalve met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties vergaderen wij als Kring ook regelmatig met andere partijen. Zo hebben wij het afgelopen jaar om de tafel gezeten met het Genootschap van Nederlandse Burgemeesters, de woordvoerders burgemeesterszaken van de fracties in de Tweede Kamer en met het college van Procureurs-generaal. In deze overleggen wordt vooral informatie uitgewisseld en wordt er bij elkaar steun gezocht voor bepaalde standpunten. Zo hebben de commissarissen aan de Tweede Kamerleden gevraagd te realiseren dat de dubbele voordracht van burgemeesters zou worden afgeschaft. Dit is aan het einde van het jaar ook gerealiseerd.

1. Burgemeesters- aangelegenheden

Algemeen

Het verslagjaar 2004 gaf een opmerkelijk contrast te zien. In het Zeeuwse was het een weinig spectaculair jaar, zonder één vacature. Er deden zich evenmin problemen voor waarbij de positie van de burgemeester zodanig in het geding was, dat een actieve bemoeienis van mijn kant werd gevraagd. Daardoor konden de werkzaamheden zich beperken tot het gebruikelijke rijtje: herbenoeming, voortgangsgesprekken, het voeren van gesprekken met Zeeuwse sollicitanten die elders in het land naar het ambt van burgemeester hebben gesolliciteerd, het verstrekken van inlichtingen en rechtspositionele aangelegenheden.

Landelijk was er echter veel meer aan de hand. In november werden de langverwachte wetsvoorstellen inzake de rechtstreekse benoeming van de burgemeester gepubliceerd. Hoe men daarover ook mag denken, zeker is dat de betekenis

ervan veel verder gaat dan de invoering van een andere aanstellingswijze. Het impliceert een verandering van ons bestuurlijk bestel waarbij de bestuurlijke verhoudingen worden veranderd. Bovendien wordt in de representatieve democratie een vorm van de personele democratie geïntroduceerd, hetgeen het collegiale bestuur onder een zekere druk zet.

Het kabinet streeft ernaar de invoering van de gekozen burgemeester te laten plaatsvinden in 2006. Of dit gaat lukken is nog de vraag. De ingrijpende wijziging van het staatsbestel vergt immers een gedegen voorbereiding. Nu de minister deze voorbereiding achter zich heeft gelaten is het de beurt aan de Tweede en vervolgens de Eerste Kamer. Of de beide Kamers de wetsvoorstellen tijdig zullen goedkeuren zodat invoering in 2006 mogelijk is, moet vooralsnog worden gezien. Mede gezien het groeiend ongenoegen bij gemeenten in al haar geledingen, lijkt invoering in 2010 misschien de voorkeur te

(foto: Jaap Wolterbeek)

verdienen boven snelle invoering in 2006. Dat er ten aanzien van de benoeming van burgemeesters iets moet veranderen, lijkt mij wel evident. Mijn ervaring is dat er door Europese landen meewarig wordt gekeken naar het systeem in Nederland. Men begrijpt niet goed waarom Nederland vasthoudt aan een, in hun ogen, feodaal systeem. Gezien de groeiende oppositie die ondersteund wordt door adviezen van de Raad van State en de commissie Leemhuis is het echter misschien verstandiger de invoering van de gekozen burgemeester tot 2010 uit te stellen. Hiermee kan worden voorkomen dat het gehele project strandt.

Wanneer voor uitstel wordt gekozen, zal bovendien het gros van de burgemeesters via natuurlijk verloop zijn afgezwaid zonder gedwongen ontslag. Hiermee lost een sociaal probleem van invoering in 2006 zich dus vanzelf op. Daarbij komt, en daarbij volg ik graag de Raad van State, dat over het functioneren van de huidige burgemeesters, dus ook de Zeeuwse, geen reden bestaat tot klagen. Een dwingende noodzaak om zo snel mogelijk een direct gekozen burgemeester in te voeren is niet aangetoond.

Voor de goede orde merk ik op dat de bij de benoeming van de gekozen burgemeester ook een rol zal blijven spelen. Deze rol is weliswaar bescheidener dan de rol die bij de huidige procedure voor de commissaris is weggelegd. Het gaat dan om de commissaris als onafhankelijke bestuurlijke partij bij conflicten tussen een burgemeester en de raad. Voorts blijft de commissaris een rol vervullen bij het onderzoek van de geloofsbrieven en het verlenen van ontslag in bepaalde situaties. Ook krijgt de commissaris de bevoegdheid onder bepaalde voorwaarden de burgemeester ontslag te verlenen in geval van langdurige ziekte. De commissaris voorziet tenslotte in de waarneming bij schorsing en ontstentenis van de burgemeester. Ook zal hij de burgemeester (blijven) beëdigden.

Bij dreigend ontslag door een onwerkbaar verhouding met de raad, moet de commissaris aan de minister over de zaak

rapporteren. Deze taak biedt de mogelijkheid om te bezien of bemiddeling mogelijk is. Ten slotte krijgt de commissaris de bevoegdheid om de burgemeester onder bepaalde voorwaarden, hangende een ontslagprocedure door de raad, te schorsen.

Het wetsontwerp gaat dus uit van een blijvende betrokkenheid van de commissaris van de Koningin bij de aanstelling, het functioneren en het ontslag van burgemeesters. De praktijk zal moeten uitwijzen of deze bevoegdheden hanteerbaar zijn.

Van een geheel andere orde, maar naar mijn mening nog belangrijker dan de wijze van aanstelling *sec*, is de vraag of en hoe in het nieuwe systeem de kwaliteit van de burgemeesters wordt bewaakt. Wat een burgemeester in huis moet hebben om goed te kunnen functioneren kan per gemeente verschillen. Met de profielschets hadden commissaris van de Koningin en raad een instrument in handen om de kandidaten aan bepaalde kwaliteitseisen te toetsen. Dit instrument gaat in het nieuwe systeem, waarbij de burgemeester rechtstreeks door de bevolking wordt gekozen, verloren. Het baart mij zorgen dat in het nieuwe systeem elementen als het toetsen op kwaliteit, geschiktheid voor de betreffende gemeente en integriteit ontbreken.

Contacten met burgemeesters

Zoals bekend voer ik regelmatig gesprekken met burgemeesters. Vaste gesprekken zijn de gesprekken één jaar en drie jaar na de benoeming. In dit kader heb ik tijdens de verslagperiode gesprekken gevoerd met de burgemeesters van Kapelle, Hulst, Terneuzen en Sluis. Daarnaast worden er ten behoeve van de mogelijke herbenoeming na 6 jaar gesprekken gevoerd. Ten behoeve van herbenoeming heb ik in 2004 gesprekken gevoerd met de burgemeesters van Reimerswaal, Goes en Vlissingen.

Naast deze formele gesprekken spreek ik uiteraard ook regelmatig op informele basis met de burgemeesters.

Mutaties	Er hebben zich geen wijzigingen voorgedaan in het burgemeesterscorps van Zeeland. Wel heeft inmiddels de burgemeester van Reimerswaal te kennen gegeven zijn werkzaamheden per 1 maart 2005 te willen beëindigen.
Herbenoemingen	Er hebben geen herbenoemingen plaatsgevonden in 2004. In 2004 is wel de procedure gestart die moet leiden tot de herbenoeming van de burgemeesters van Goes (per 1 mei 2005) en van Vlissingen (per 1 juni 2005).
Sollicitaties	Acht maal heb ik aan een ambtgenoot inlichtingen verstrekt over een inwoner van de provincie Zeeland die naar het burgemeestersambt van een gemeente elders in Nederland solliciteerde.

2. Gemeentebezoeken

In het kader van de ambtsinstructie brengt de commissaris van de Koningin als rijksorgaan regelmatig bezoeken aan de binnen de provincie gelegen gemeenten. Jaarlijks worden twee gemeenten bezocht. Dit jaar is er voor gekozen de gemeentebezoeken in het kader van de ambtsinstructie van de commissaris van de Koningin te combineren met de bezoeken die het college van gedeputeerde staten jaarlijks aan gemeenten brengt.

Het afgelopen jaar zijn bezoeken gebracht aan de gemeenten Borsele (16 maart) en Goes (20 april). Hoewel het afleggen van gemeentebezoeken voor de commissaris een wettelijke taak is, hebben de bezoeken geen strikt formeel karakter. Het zijn bezoeken waarbij ik de gelegenheid heb mij nader over actuele zaken die binnen een gemeente spelen te laten

informereren. Daarnaast zijn de bezoeken uiteraard wederzijds van belang voor het instandhouden van de goede contacten. Om u een beeld te geven van hoe een gemeentebezoek eruit ziet, zijn de programma's van de gemeentebezoeken uit 2004 hieronder beknopt in de kaders weergegeven.

Programma bezoek gemeente Borsele 16 maart 2004

- Ontvangst
- Lunchbespreking
tijdens de lunch is o.a. gesproken over:
  - Lange termijn visie gemeente Borsele
  - Woonzorg faciliteiten
  - Milieubeleidsplan
  - Integraal Omgevingsplan
  - Handhaving versus gedoogbeleid
- Bezoek omgeving Sloegebied
- Persconferentie
- Informele bijeenkomst met raadsleden en andere belangstellenden

Programma bezoek gemeente Goes 20 april 2004

- Ontvangst en werklunch
Tijdens de lunch is o.a. gesproken over:
  - Lange termijn visie / Regiovisie "De Bevelanden"
  - Ontwikkeling havengebied Goes
  - Gebiedsvisie rondom het Veerse Meer
  - WCT en de Sloelijn
- Bezoek aan Autoschadebedrijf Baarends
Aansluitend aan dit bezoek werd een rondrit over industrieterrein "De Poel" gemaakt.
- Ontmoeting met de pers
- Informele ontmoeting met de gemeenteraadsleden en de Goese leden uit Provinciale Staten

(foto: Jaap Wolterbeek)

3. Koninklijk Huis

In het kader van mijn functie ben ik betrokken bij Koninklijke aangelegenheden. Zo heb ik regelmatig contact met leden van de Koninklijke familie en adviseer ik H.M. de Koningin ten aanzien van het verlenen van onderscheidingen en predikaten.

Contacten met leden van de Koninklijke familie

Jaarlijks vertegenwoordig ik de provincie op de nieuwjaarsreceptie van H.M. de Koningin. Ook bij Prinsjesdag zijn de commissarissen van de Koningin aanwezig. Dit soort gelegenheden is uitermate geschikt om contacten te onderhouden. Het scala van aanwezigen is bij deze bijeenkomsten zeer breed.

Het afgelopen jaar waren er ook twee droeve bijeenkomsten waarbij ik namens de provincie aanwezig ben geweest. Het overlijden van Koningin Juliana en Prins Bernhard en de bijzettingen in Delft waren aangrijpende gebeurtenissen voor velen.

Koninklijke onderscheidingen

In 2004 werden honderdtweeënzestig decoratievoorstellen door mij behandeld. Hiervan zijn inmiddels zevenendertig voorstellen gehonoreerd en drie afgewezen. Met betrekking tot de overige voorstellen, waarvan de uitreikingsdatum na de verschijning van dit verslag ligt, is nog geen beslissing genomen. Van het genoemde aantal zijn honderdenegen

voorstellen in het kader van de algemene decoratiegelegenheid behandeld.

Predikaat "Koninklijk"

Dit predikaat kan door Hare Majesteit de Koningin worden verleend aan verenigingen of ondernemingen die tenminste 100 jaar bestaan en op hun gebied een eerste dan wel zeer vooraanstaande plaats innemen. Het predikaat "Koninklijk" is tijdens de verslagperiode niet verleend of bestendigd.

Recht tot het voeren van het Koninklijk Wapen met de toevoeging "Bij Koninklijke Beschikking Hofleverancier"

Dit predikaat is bedoeld voor het midden- en kleinbedrijf. Om hiervoor in aanmerking te kunnen komen moeten ondernemingen eveneens ten minste honderd jaar bestaan en in de gemeente of regio een duidelijk vooraanstaande plaats innemen. Tijdens de verslagperiode is het predikaat niet verleend of bestendigd.

Koninklijke Erepennen

De Koninklijke Erepennen kan door Hare Majesteit de Koningin worden verleend aan verenigingen of instellingen die ten minste 50 jaar bestaan, een algemeen erkende plaats innemen en zich op hun terrein hebben onderscheiden. In 2004 is deze Erepennen niet verleend.

(foto: Jaap Wolterbeek)

4. Openbare orde en veiligheid

In het jaar 2004 is de formatie van de cluster openbare orde en veiligheid op sterkte gekomen. Dat wil zeggen dat de in 2002 door Provinciale Staten vastgestelde formatie van 6,8 Fte nu volledig is ingevuld. In verband met een speciale vroegde uittredingsregeling (de 57+ regeling) zal de formatie vanaf 1 januari 2005 echter 6,6 Fte bedragen.

Incidenten 2004

- **11 februari**
Lekkage salpeterzuur uit Chemietanker Sirasborg bij Hydro Agri te Sluiskil
- **27 februari**
Aanvaring tussen drie zeeschepen op Westerschelde ter hoogte van Terneuzen. De aanvaring wordt mede veroorzaakt door hevige sneeuwval.
- **28 februari**
Explosie bij Total in Antwerpen
- **4 maart**
Broomgas ontsnapt uit een gekantelde vrachtwagen bij Antwerpen. 3000 inwoners werden daarom geëvacueerd.

Kwaliteitsborgingsysteem rampenbestrijding Zeeland

Op 28 mei vond het tweede Zeeuwse Veiligheidscongres plaats. Tijdens dit congres zijn de op het eerste congres gemaakte afspraken en hetgeen ten aanzien van deze afspraken is bereikt, besproken. Daarnaast is uitvoerig gesproken over rampenbestrijding in Zeeland in zijn algemeenheid.

In 2005 zal weer een Zeeuws Veiligheidscongres worden georganiseerd. Tijdens dit congres zullen de afspraken die het afgelopen jaar gemaakt zijn, centraal staan. Door ieder jaar op deze wijze verbeterafspraken te maken en de verbeteracties gezamenlijk ten overstaan van de pers en dus de Zeeuwse bevolking te evalueren, wordt er naar gestreefd de kwaliteit van de Zeeuwse rampenbestrijding stapsgewijs op een hoger niveau te brengen.

Tegen deze achtergrond verraste mij het besluit van het bestuur van de Regionale Brandweer Zeeland om tot 25 mei 2005 geen bestuurlijke oefeningen meer te organiseren. Hoewel ik mij realiseer dat de capaciteit van de Regionale Brandweer beperkt is, betreur ik het dat men de oefen- en auditcyclus op deze wijze heeft onderbroken. Gelukkig zijn er diverse gemeenten die, zonder medewerking van de regionale brandweer, toch oefenen. Zo wordt getracht de kwaliteitsborgingsystematiek te continueren.

Inmiddels lijkt het erop dat het Zeeuwse initiatief van kwaliteitsborging ook landelijk zal worden ingevoerd. De Kring van Commissarissen van de Koningin en het Interprovinciaal Overleg hebben besloten een uniform landelijk kwaliteitsborgingssysteem voor rampenbestrijding te ontwikkelen. Aan de basis van dit uniforme systeem staan het Zeeuwse kwaliteitsborgingssysteem en de Interactieve Veiligheidsscorekaart die door de provincie Zuid-Holland in samenwerking met VNG is ontwikkeld. Ook de Monitor Sociale Veiligheid van de provincie Overijssel zal bij dit initiatief worden betrokken. Begin 2005 zal een pilot plaatsvinden van de drie systemen in 9 gemeenten in het grensgebied Zeeland, Zuid-Holland en Noord-Brabant.

Plantoetsing

Samen met gedeputeerde staten van Zeeland ben ik wettelijk verantwoordelijk voor de toetsing van gemeentelijke rampenplannen, rampbestrijdingsplannen, calamiteitenplannen en het regionaal beheersplan.

Op 1 juli 2004 is de Wet kwaliteitsbevordering rampenbestrijding (Wkr) in werking getreden. Deze wet voorziet onder meer in een steviger fundament van het provinciale toezicht in de vorm van de toetsing van de gemeentelijke en de regionale plannen rampenbestrijding. De Wkr heeft mede tot doel de actualiteit van de plannen te waarborgen.

Op 1 juli 2004 is eveneens het Besluit kwaliteitscriteria planvorming rampenbestrijding van kracht geworden. Daarin zijn de criteria beschreven voor de toetsing van de diverse plannen op het gebied van rampenbestrijding. Op basis van dit besluit hebben de provincies uniforme toetsingskaders ontwikkeld om de plannen te toetsen. Ook in Zeeland is besloten deze toetsingskaders te hanteren voor het toetsen van de gemeentelijke en de regionale plannen rampenbestrijding. De gemeentelijke en

regionale plannen dienen uiterlijk 1 juli 2005 te zijn aangepast aan de eisen van de Wkr. Na indiening van de plannen zal dan opnieuw een toetsing plaatsvinden.

Tot dusverre was onze aandacht bij de toetsing van rampen- en rampbestrijdingsplannen voornamelijk gericht op de gemeenten. Een aantal ontwikkelingen ten aanzien van de gemeentelijke voorbereiding op de rampenbestrijding is de aanleiding geweest voor een accentverschuiving in de wijze van plantoetsing waarbij meer aandacht wordt gegeven aan regionale plannen. De rampenbestrijding overstijgt snel het gemeentelijk niveau. Steeds meer processen uit het rampen- en rampbestrijdingsplan worden om die reden mede door de regio voorbereid. Voorts leert de plantoetsing dat niet alle gemeenten over voldoende menskracht beschikken. Dit heeft uiteraard gevolgen voor de vaststelling van plannen en de effectuering van de rampbestrijdingsorganisatie die nodig is bij een ramp of een dreiging van een ramp. Al deze zaken hebben een regionaliserende werking.

Na de actualisatie van de gemeentelijke rampenplannen in 2003 heeft in het begin van 2004 een toetsing van de plannen plaatsgevonden. Uit deze toetsing bleek dat alle plannen van goede kwaliteit waren en aan de wettelijke eisen voldeden (de wettelijke eisen van vóór 1 juli 2004). Naar aanleiding van deze toetsingen zijn afspraken gemaakt met alle Zeeuwse gemeenten om tot een goede implementatie van de rampen-

plannen te kunnen komen. Zo is onder meer afgesproken dat een opleiding- en oefenplan ontwikkeld zal worden om het goed functioneren van betrokken ambtenaren tijdens ramp- en crisissituaties te kunnen waarborgen. Daarnaast worden deskundigenpools ontwikkeld om tijdens dergelijke situatie te kunnen blijven beschikken over voldoende bekwaam personeel. Tijdens het Zeeuwse Veiligheidscongres in 2005 zullen deze afspraken worden geëvalueerd.

De ontwikkeling van rampbestrijdingsplannen blijft tot op heden een moeizaam proces. Door de beperkte capaciteit binnen de met rampenbestrijding belaste organisaties in Zeeland kost het veel tijd deze plannen te ontwikkelen en vast te stellen. De huidige snelheid waarmee dergelijke plannen worden ontwikkeld baart mij zorgen. Een ieder dient in deze zijn of haar verantwoordelijkheid te nemen zodat stagnatie in de opstelling van rampbestrijdingsplannen wordt vermeden.

Positief ten aanzien van de ontwikkeling van rampbestrijdingsplannen vind ik de samenwerking tussen overheden en hulpdiensten in Zeeland. Een rampbestrijdingsplan dient wettelijk gezien een multidisciplinair karakter te hebben. Ten tijde van een ramp- en/of crisissituatie is een goede samenwerking tussen betrokken partners van groot belang. De goede samenwerking tussen de Zeeuwse overheden en hulpdiensten in de planfase beschouw ik als waardevol en zal een adequate bestrijding van een ramp of crisis zeker ten goede komen. Het

(foto: Jaap Wolterbeek)

Rampbestrijdingsplan Hoogwater Zeeland is een goed voorbeeld van een plan dat door goede samenwerking tot stand is gekomen.

Rijksherenoverleg

In artikel 1 van mijn ambtsinstructie wordt aangegeven dat ik de noodzakelijk geachte samenwerking tussen de in de provincie werkzame rijksambtenaren en personen deel uitmakend van de krijgsmacht, en tussen de functionarissen van het provinciaal bestuur, de gemeentebesturen en waterschapsbesturen dien te bevorderen. Op grond van dit artikel heeft dit jaar een zogeheten Rijksvertegenwoordigersoverleg plaatsgevonden. Het overleg is als positief ervaren en kan bijdragen aan een betere samenwerking.

Nationale Staf oefening Nucleair

Op dit moment vindt een revitalisering van het Nationaal Plan Kernongevallen plaats waarbij wordt gestreefd naar een maximale integratie van de kernongevallenbestrijding, rampenbestrijding en crisisbeheersing. Als gevolg van het karakter en de aard van kernongevallen dienen alle bestuurlijke niveaus (nationaal, provinciaal en lokaal) en alle operationele diensten te beschikken over effectieve en goed op elkaar afgestemde plannen en regelingen voor nucleaire ongevallen. De effectiviteit van deze regelingen wordt periodiek getest om te bepalen op welke punten inspanningen moeten worden gepleegd om de plannen te actualiseren.

De ministeries van Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties houden gezamenlijk een Nationale Staf Oefening Nucleair om integraal te testen of betrokkenen met behulp van het gerevitaliseerde Nationaal Plan Kernongevallen in staat zijn om kernongevallen gecoördineerd en effectief te bestrijden. De oefening vindt plaats in mei 2005 en zal zich binnen een periode van 16 uur afspelen.

Project Onderzoek Ongevallen en Rampenbestrijding in de Westerschelderegio

Naar aanleiding van de discussie over de wenselijkheid van een beroepsbrandweer in de Westerscheldetunnel, heb ik in februari 2004 een overleg gehad de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Verkeer & Waterstaat en de burgemeesters van Borsele, Terneuzen en Vlissingen. Tijdens dit overleg is door de beide ministers aangegeven dat men behoefte heeft aan een eenduidig beeld vanuit Zeeland voor wat betreft de hulpvraag en het hulpaanbod in de Westerschelderegio.

Naar aanleiding van dit verzoek geef ik sturing aan het project "onderzoek ongevallen en rampenbestrijding in de Westerschelderegio". Binnen het project wordt aandacht besteed aan vier relevante punten binnen de

Westerschelderegio, te weten de Westerschelde zelf, de industriële objecten, de Westerscheldetunnel en de overige relevante transportassen. Alle betrokken Zeeuwse overheidsdiensten werken mee aan dit project. Het ligt in de verwachting dat in het voorjaar van 2005 een vervolgesprek kan worden belegd met de beide ministers, waarin de resultaten van het project worden gepresenteerd.

Rampenbestrijding Westerschelde

In 2004 is verder invulling gegeven aan de uitvoering van het Memorandum van Vlissingen. Binnen dit Memorandum worden vier sporen onderscheiden, te weten de actualisatie van de risicocontour, nautische bronmaatregelen, transportbeperkingen en de rampenbestrijding.

Actualisatie van de risicocontour

De resultaten van de actualisatie van de risicocontour zijn op 5 juli 2004 gepresenteerd aan de beide ministers. Één van de belangrijkste conclusies is dat de contour voor het plaatsgebonden risico nergens meer op de oever ligt. Een tweede belangrijke conclusie is dat het groepsrisico aanmerkelijk vermindert en dat hierdoor de oriënterende waarde nergens meer wordt overschreden. Een opvallend onderzoeksfeit is dat het vervoer van brandbare stoffen het ammoniaktransport heeft vervangen als dominant risico. De betrokken bestuurders zijn unaniem van mening dat het ongewenst is dat door toekomstige ontwikkelingen de relevante normen weer zouden worden overschreden. Daarom dienen bij ruimtelijk-economische ontwikkelingen, steeds de mogelijke veiligheidsrisico's in beeld te worden gebracht. Vervolgens kunnen deze worden getoetst om te voorkomen dat de normen worden overschreden.

Nautische bronmaatregelen

Uit de bovengenoemde risico-actualisatie blijkt dat de tot nu toe uitgevoerde nautische bronmaatregelen hebben bijgedragen tot een verbetering van het veiligheidsniveau op de Westerschelde. Daarom adviseren de betrokken provinciebestuurders de Permanente Commissie verder te werken aan het uitvoeren van het programma Nautische Veiligheid Westerschelde dat in 2006 afloopt.

Transportbeperkingen

In 2004 is verder invulling gegeven aan de afspraken die zijn gemaakt tussen BASF en Yara (voorheen Hydro Agri Sluiskil) betreffende de levering van ammoniak tussen de beide bedrijven. Ook de komende jaren zal door de beide bedrijven invulling worden gegeven aan de gemaakte afspraken.

Actualisatie rampbestrijdingsplannen

In samenwerking met de provincie Antwerpen is gewerkt aan de actualisatie van de rampbestrijdingsplannen voor de Beneden-Zeeschelde en de Westerschelde. Belangrijk uitgangspunt hierbij is de afstemming tussen de beide plannen. Daarom

is er voor gekozen om te werken met een identieke format. Ook de leerpunten uit de evaluatie van het incident met de Pelican I zijn verwerkt in beide plannen. Daarom is er bijvoorbeeld extra aandacht besteed aan een eenduidige alarmeringsprocedure voor alle betrokken actoren. De format voor de beide rampbestrijdingsplannen is in 2004 afgerond. De afzonderlijke processen worden in 2005 door de beide provincies afzonderlijk verder uitgewerkt.

Rampenbestrijding Schelde-Rijn Kanaal

In het kader van de nautische veiligheid wil ik nog opmerken dat de rampenbestrijding op het Schelde-Rijn Kanaal de komende periode de nodige aandacht vraagt. Op het kanaal vaart een groot aantal binnenvaartschepen met gevaarlijke stoffen. Het is voor de omwonenden en de hulpverleningsorganisaties van groot belang dat bekend is welke stoffen zich aan boord bevinden. Ten aanzien van deze materie heeft in november 2004 een overleg plaatsgevonden met de direct betrokken bestuurders, waaronder de Commissaris van de Koningin van Noord-Brabant, de burgemeesters van de aan het kanaal gelegen gemeenten en vertegenwoordigers van Antwerpen. Tijdens het overleg is een aantal concrete afspraken gemaakt om de informatievoorziening omtrent het transport van gevaarlijke stoffen te verbeteren. In 2005 zullen de direct betrokkenen

opnieuw bij elkaar komen om na te gaan of de gemaakte afspraken tot het gewenste resultaat hebben geleid.

Interreg-projecten

ESCAPE

In mijn vorige jaarverslag heb ik u uitgebreid geïnformeerd over het project Escape. Escape is op 30 september jl. beëindigd en de producten van Escape, waaronder een model rampbestrijdingsplan overstromingsrampen, zijn allen gerealiseerd.

Hoewel Escape inmiddels is afgerond blijkt er, zeker ook internationaal, steeds meer vraag te zijn naar de producten van dit project. Zowel de provinciesecretaris (voorzitter stuurgroep) als ik gaan zo mogelijk steeds op die vraag in en wij presenteren Escape dan ook zowel binnen als buiten Nederland. Tevens zijn we de mogelijkheden aan het bezien om via een nieuwe Interreg subsidie het project Escape verder uit te dragen.

AWARE

Op 8 oktober 2004 is een Interreg IIC aanvraag voor het project AWARE ingediend bij het secretariaat in Lille. AWARE staat voor (Attention to Warning And Readiness in Emergencies)

(foto: Jaap Wolterbeek)

Het project AWARE kent 5 componenten:

1. Management en coördinatie.
2. Een structurele aanpak van communicatie, risicobewustzijn en informatievoorziening bij crises. Inhoudelijk is dit de kern van AWARE. Zeeland is, na Rijnmond, het grootste risicogebied van Nederland. Daarbij komt nog de grensoverschrijdende problematiek. Met name in grensgebieden blijkt dat communicatie een structurele aanpak vergt. Het is wenselijk dat de bevolking zich bewust is van de risico's.
3. (Virtueel) transnationaal crisismanagement. Door kennisuitwisseling en grensoverschrijdende samenwerking kunnen de impact en de consequenties van rampen verminderd worden.
4. Kwaliteitsborging. Het Zeeuwse kwaliteitsborgingssysteem rampenbestrijding wordt in AWARE toegepast op de grensoverschrijdende rampenbestrijding van alle partners.
5. Communicatie en disseminatie. Het is van belang dat bij crises de overheid rekening houdt met de consequenties van de crises voor de beleving van de bevolking aan de andere kant van de grens. In AWARE leren de partners van elkaar om hiermee om te gaan.

Partners in het project zijn: Provincie Zeeland (leading partner), Provincies Oost- en West Vlaanderen (België), Taurage County Governor's Administration (Litouwen), Kent County Council en Essex County Council (Verenigd-Koninkrijk), The Inspectorate for Civil Protection of Bihor County en Arad County Council en Arad County Inspectorate for Civil Protection (Roemenië), Local Government of Hajdú-Bihar County (Hongarije) en de Préfecture of the North department – SIRACEDPC (Frankrijk).

Werkbezoeken en ontvangsten openbare orde en veiligheid

- **16 februari**
Werkbezoek aan Mitraship. Bij dit werkbezoek waren ook de burgemeester van Terneuzen en de Commandant van de Regionale Brandweer aanwezig.
- **23 februari**
Werkbezoek aan de Regiopolitie Zeeland. Bij dit werkbezoek was ook de Procureur-generaal aanwezig.
- **26 mei**
Ontvangst van het Landelijk Beraad Rampenbestrijding.

Grensoverschrijdende samenwerking op het terrein van openbare orde en rampenbestrijding in de Euregio Scheldemond

Grensoverschrijdende samenwerking op het terrein van de openbare orde en veiligheid in de Euregio Scheldemond

(omvattend het grondgebied van de provincies West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Zeeland) is door Provinciale Staten van Zeeland enige jaren geleden als prioriteit vastgesteld. Hierdoor is de samenwerking verder uitgebouwd en dient het tot een voorbeeld voor andere grensgebieden in Nederland.

Grote waardering heb ik voor mijn collega's Gouverneur Balthazar van Oost-Vlaanderen en Gouverneur Breyne van West-Vlaanderen, die onze samenwerking met evenveel enthousiasme invulling geven en uitdragen. Gouverneur Balthazar is inmiddels gepensioneerd. Ik hoop dat ik met zijn opvolger, Gouverneur Denys, even prettig zal samenwerken.

Uit het periodiek overleg tussen de veiligheidsplatforms van West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Zeeland zijn de nodige initiatieven in 2004 ontplooid en is de bestaande samenwerking gecontinueerd.

Op bestuurlijk niveau vindt regulier overleg plaats in de Vakgroep Veiligheid Euregio Scheldemond en in het Euregionaal Veiligheids Overleg Scheldemond. In een gezamenlijke vergadering op 1 december 2003 te Brugge zijn de afspraken voor 2004 vastgelegd. Hieronder zal ik op enkele markante zaken nader ingaan.

Euregionaal Rampenprotocol

De afspraken die in het euregionaal rampenprotocol zijn vastgelegd zijn met ingang van 1 december 2003 van kracht geworden voor alle overheden en hulpdiensten in de grensstreek. Ook de Zeeuwsvlaamse gemeenten hebben deze afspraken opgenomen als onderdeel van hun gemeentelijk rampenplan.

Euregionaal Landsgrensoverschrijdend Oefenbeleid

Het Euregionaal Rampenprotocol wordt vanaf 1 januari 2004 periodiek getest in daarvoor geschikte rampenoefeningen die plaatsvinden in het grensgebied van Vlaanderen en Zeeuwsch-Vlaanderen. Op 28 september 2004 vond in Zelzate een groot-schalige oefening plaats, waaraan door de Zeeuwse betrokken overheden medewerking is verleend. Zo heb ik tijdens de oefening meermalen telefonisch contact gehad met de Gouverneur van Oost-Vlaanderen, die belast was met de coördinatie. Maar ook de burgemeester van Terneuzen, de brandweer Terneuzen, de Gezamenlijke Meldkamer Zeeland en Rijkswaterstaat, directie Zeeland hebben hun bijdrage geleverd. Tijdens de evaluatie is vastgesteld dat de grensoverschrijdende samenwerking en afstemming prima is verlopen.

Mede in het kader van het grensoverschrijdend oefenbeleid volgen verantwoordelijken van provincies, gemeenten, brandweer, politie en geneeskundige diensten regelmatig bij elkaar een inijkstage. Doel van deze stages is dat ten tijde van calamiteiten men elkaar aan beide zijden van de grens daadwerkelijk kent, op de hoogte is van elkaars mogelijkheden tot assistentie en elkaar sneller zal informeren en alarmeren.

Project verkeersveiligheid

De provincies Zeeland, Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen zijn in 2003 gestart met een grensoverschrijdend project verkeersveiligheid. Aan Zeeuwse zijde is het Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Zeeland betrokken. Aan Vlaamse zijde is het Belgisch Instituut voor Verkeersveiligheid ingeschakeld. Het project heeft in 2003 alle verschillen in verkeersregels tussen Nederland en België in kaart gebracht. Bovendien is een onderzoek uitgevoerd naar de verkeersongevallenbetrokkenheid van Belgen in Zeeland en van Nederlanders in Oost- en West-Vlaanderen. Daarbij is getracht een analyse te geven van de oorzaken en is gekeken of de verschillen in verkeersregels tussen beide landen hier van invloed op zijn geweest. Politie en justitie hebben hun volle medewerking aan deze inventarisatiefase verleend.

De resultaten van de inventarisatiefase zijn gepubliceerd in een rapport. Een aantal aanbevelingen zijn in Europees verband aangekaart. Andere zullen bij de nationale overheden van Nederland en België worden gepresenteerd. Gericht op bewustwording bij de weggebruiker heeft dit jaar een aansprekende campagne plaatsgevonden met als motto "Spreken wij dezelfde taal?"

Actualisatie Zwinregeling

De ramp met de Tricolor in 2003 heeft een aanzet gegeven

tot het actualiseren van de regeling ter bescherming van Het Zwin tegen olievrachtoverontreiniging. Op 16 maart is een hernieuwde Calamiteitenregeling Zwin ondertekend door de burgemeesters van Sluis en Knokke-Heist. De overeenkomst is tevens ondertekend door vertegenwoordigers van de Vlaamse Minister van Mobiliteit, Openbare Werken en Energie, de Nederlandse Minister van Verkeer en Waterstaat, en door de Gouverneur van West-Vlaanderen en door mijzelf. Jaarlijks wordt de regeling bezien op noodzakelijke aanpassingen en bovendien wordt onderzoek gedaan naar betere technische beschermingsmiddelen en wordt er jaarlijks geoefend.

Project Nafase Rampenbestrijding

Per 1 december 2004 is in grensoverschrijdend verband gestart met het Project Nafase Rampenbestrijding. Doel is het ontwikkelen van een draaiboek voor alle aspecten van de nafase bij rampen. Behalve de provincie Zeeland werken hierin samen de provincies Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen, de Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (GHOR) Zeeland, en het Ministerie van Volksgezondheid België. De Zeeuwse gemeenten zijn vertegenwoordigd in de stuurgroep van het project. Het draaiboek zal in juni 2005 kunnen worden aangeboden aan alle overheden in het grensgebied ter opname in de gemeentelijke, regionale en provinciale plannen.

(foto: Jaap Wolterbeek)

5. Representatie

Koninklijke bezoeken

Bezoek H.M. de Koningin ter gelegenheid van de opening van de Roosevelt Academy en het Stadskantoor van de gemeente Middelburg

De opening van de Roosevelt Academy en het Stadskantoor van de gemeente Middelburg heeft op 31 augustus plaatsgevonden. Voor deze openingen is H.M. de Koningin naar Middelburg gekomen. Door de symbolische overhandiging van de sleutel aan de voorzitter van de Stichting Roosevelt Academy en aan de burgemeester van de gemeente Middelburg heeft H.M. de Koningin de opening geëffectueerd.

Tijdens gesprekken met diverse professoren en studenten van de Roosevelt Academy en met een aantal ambtenaren van de gemeente Middelburg heeft H.M. de Koningin zich uitgebreid laten informeren over het reilen en zeilen van beide organisaties.

Ambassadeursbezoeken

Malta

Op 16 september bracht de ambassadeur van Malta in Nederland, de heer Adrian Strickland, met zijn echtgenote, een bezoek aan Zeeland. In het programma was een bezoek aan het muZEEum in Vlissingen en een bezoek aan de wandtapijtententoonstelling in het Zeeuws Museum opgenomen. De ambassadeur bleek een expert op het gebied van heraldiek. Zo ontstond al snel een discussie over diverse Zeeuwse wapens. De ambassadeur vertelde voorts over een tentoonstelling van modelschepen die uit diverse kerken afkomstig zijn. Hij bood aan deze tentoonstelling naar Vlissingen te brengen.

Voor en tijdens de lunch in het Prinsenlogement werden presentaties van en over het bedrijf Delta Elektronika, de Hogeschool Zeeland en het Intereg III-project MAYA 2 gehouden. Aansluitend was de ambassadeur te gast bij de Oesterparty op het Abdijplein.

Verenigde Staten

De ambassadeur van de Verenigde Staten van Amerika, Clifford M. Sobel heeft op 19 oktober 2004 samen met zijn echtgenote wederom een bezoek aan de provincie Zeeland gebracht.

Het ambassadeursechtpaar had te kennen gegeven zeer geïnteresseerd te zijn in Mondriaan.

Om die reden stond dit bezoek dan ook geheel in het teken van Mondriaan en zijn tijdgenoten.

De curator van het Zeeuws Museum, Mevrouw H.P.S.M. van den Donk, heeft een presentatie gegeven over Mondriaan en zijn tijdgenoten. Na de lunch is men via Westkapelle (de Vuurtoren) naar Domburg gereden. In Domburg zijn diverse plekjes bezocht waar Mondriaan en zijn companen door geïnspireerd zijn en is een deel van de Mondriaanroute gewandeld. Ter afsluiting is een bezoek gebracht aan het Marie Tak van Poortvliet Museum.

Het bezoek was echter niet louter ontspanning. De ambassadeur heeft naar aanleiding van het bezoek zijn Economisch Attaché gevraagd een bijeenkomst voor het Zeeuwse bedrijfsleven te organiseren.

Behalve door middel van bezoeken van de ambassadeur aan Zeeland ontmoet ik de ambassadeur van de VS ook jaarlijks bij een diner in zijn ambtswoning. De ambassadeur heeft de gewoonte jaarlijks de twaalf commissarissen van de Koningin uit te nodigen.

België in het kader van het Westerscheldedossier

Op 13 juli en 5 oktober werden respectievelijk de ambassadeur van België in Nederland, de heer Luc Teirlinck en de ambassadeur van Nederland in België, de heer Rudolf Bekink ontvangen op het Provinciehuis. Het programma stond volledig in het teken van het Westerscheldedossier. Tijdens een lunchbespreking kwamen onder andere ProSes, de verdieping van de Westerschelde, de nautische toegang van de Kanaalzone Zeeuws-Vlaanderen en de aanleg van de Westerschelde Containerterminal aan de orde.

Ter voorbereiding op het bewindsliedenoverleg en de behandeling in de Tweede Kamer, vond op 19 november opnieuw een lunchbespreking plaats, ditmaal met zowel de Nederlandse vertegenwoordiging in België als de Belgische vertegenwoordiging in Nederland.

De resultante van deze drie bijeenkomsten kan gekwalificeerd worden als zinvol en verhelderend. Open informatie-uitwisseling en bespreking van de voors en tegens heeft geleid tot een beter wederzijds begrip voor elkaars standpunten en tot een constructieve dialoog over de vraag hoe deze standpunten dichter bij elkaar kunnen worden gebracht.

(foto Jaap Wolterbeek)

Four Freedoms Awards: een blijvend belang

Op 6 januari 1941 sprak President Franklin Delano Roosevelt in zijn State of the Union voor het eerst over de Four Freedoms. Hij riep het Congres en de Amerikaanse bevolking op te strijden voor het herstel van de democratische waarden en het herstel van de volgende vier essentiële vrijheden voor de mensheid waar ook ter wereld: vrijheid van meningsuiting (freedom of speech and expression), vrijheid van godsdienst (freedom of worship), vrijwaring van gebrek (freedom from want), vrijwaring van vrees (freedom from fear).

In 1945 werden de Vier Vrijheden opgenomen in het Handvest van de Verenigde Naties en, mede door de inspanningen van Eleanor Roosevelt, als preambule verwerkt in de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens. Deze verklaring werd in december 1948 aangenomen door de Verenigde Naties.

Tijdens de eerste uitreiking van de Four Freedoms Awards in Middelburg in 1982, ontving H.K.H. Koningin Juliana als eerste niet-Amerikaanse staatsburger een Four Freedoms Medal. Zij ontving de Award voor haar inspanningen het gedachtegoed van de Roosevelt uit te dragen. In de jaren hierop volgend worden in Middelburg Awards uitgereikt aan onder andere

Olof Palme, Vaclav Havel, Jan Tinbergen, de Dalai Lama, Bisschop Tutu, Artsen zonder Grenzen, Koning Juan Carlos van Spanje, Shimon Peres en Nelson Mandela.

In 2003 stond de kersttoespraak van H.M. de Koningin geheel in het teken van de Four Freedoms.

Op 8 mei 2004 werd in Middelburg aan de volgende laureaten erbetoon gebracht:

Vier Vrijheden	Kofi Annan
Vrijheid van meningsuiting	Lennart Meri
Vrijheid van godsdienst	Sari Nusseibeh
Vrijwaring van gebrek	Magguie Barankitse
Vrijwaring van vrees	Max Kohnstamm

Het verwoorden, uitdragen en verwezenlijken van de universele rechten van de mens, een democratie in een Baltische staat, een vreedzame oplossing voor het slepende conflict tussen Israël en Palestina, de gevolgen verzachten van de burgeroorlogen in een Afrikaans land en een verenigd Europa. Zo kunnen de idealen van deze laureaten worden opgesomd. Met niet aflatende inzet streven deze wereldburgers naar het verwezenlijken van deze idealen. Zij verdienen ons respect.

De hartverwarmende wijze waarop Magguie Barankitse op 8 mei de Freedom from Want Medal in ontvangst nam, maakte diepe indruk op alle aanwezigen. Het ontroerende “Main à la main” waarmee zij haar korte toespraak besloot, leidde tot een sterke wens haar in haar verdere werk ook met geld en kennis te willen steunen.

Voortdurend worden we geconfronteerd met oorlogen en schending van mensenrechten. Tegelijkertijd zien we dat er mensen en organisaties zijn, die zich inzetten voor het behoud of het verwerven van deze rechten voor bevolkingsgroepen die deze ontberen.

De Roosevelt Stichting wil door het organiseren van de Four Freedoms Awards plechtigheid deze inzet zichtbaar maken voor een groot publiek. Samen met het Amerikaanse Franklin and Eleanor Roosevelt Institute, hoopt zij door een rechtstreeks televisie- en radioverslag het publiek ervan bewust te maken dat de strijd voor de vier vrijheden op tal van plaatsen in de wereld nog niets aan actualiteit heeft ingeboet. De uitrei-

king van de Four Freedoms Awards kan daarom gezien worden als een signaal dat we moeten blijven strijden voor de essentiële vrijheden van ieder mens.

Door de plaats van uitreiking en de continuïteit van de jaarlijkse uitreiking die één keer in de twee jaar in Middelburg plaatsvindt, heeft Zeeland landelijk een plaats verworven die een zorgvuldig rentmeesterschap van Roosevelt's erfgoed verdient.

Beschikbaarstelling ereprijzen

Zoals bekend beschik ik over legpenningen met het Zeeuwse Wapen en het randschrift “Commissaris der Koningin”, die ik als prijs beschikbaar kan stellen voor wedstrijden, tentoonstellingen, e.d. In 2004 heb ik twee verzoeken om een ereprijs gehonoreerd, t.w. aan de Zeeuwse Ringrijders Vereniging t.b.v. het Ereklaskampioenschap op 24 mei en aan de Stichting Delta-Show te Middelburg t.b.v. een kleindierententoonstelling op 19, 20 en 21 november.

(foto Jaap Wolterbeek)

Nevenfuncties

Zoals ieder jaar wil ik ook dit jaar één van mijn nevenfuncties nader belichten. Dit jaar besteed ik aandacht aan mijn functie en taken in het kader van mijn lidmaatschap van de Raad van Europa. In het kader van dit lidmaatschap ben ik onder andere gevraagd als waarnemer op te treden bij de verkiezingen in Kosovo en Azerbayan.

Raad van Europa

De Raad van Europa werd in 1949 opgericht. De Raad verenigt 46 Europese landen rond thema's als mensenrechten, democratie, sociale en culturele vraagstukken. Voor de toetreding tot de Europese Unie van de 10 nieuwe lidstaten was de Raad van Europa de ontmoetingsplaats van bestuurders uit West Europa en bestuurders uit Centraal en Oost Europa. Sinds 1989 stelt de Raad van Europa zich mede tot doel de democratiseringsprocessen in de voormalige communistische landen te ondersteunen.

In 1957 werd het comité van regionale en lokale bestuurders opgericht. Sinds 1994 functionerend onder de naam The Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe kortweg genoemd The Congress. Het Congres kent een regionale en een lokale kamer. Actueel is de discussie om deze kamers samen te voegen. Bij de te behandelen onderwerpen blijkt de overeenkomstige benadering veelvuldig aanwezig te zijn, meer dan dat er sprake is van uiteenlopende standpunten.

In het Congres ben ik mijn Limburgse collega drs. B.J. Voorst tot Voorst opgevolgd. Ik maak deel uit van de commissie Duurzame Ontwikkeling, waar ik tot nu toe bij energie en water vraagstukken betrokken ben geweest. Zo zal ik mijn bijdrage leveren aan de voorbereiding van het standpunt van de Raad van Europa dat zal worden ingebracht op het 4^e Wereld Water forum in 2006.

Als lid van de Institutionele commissie ben ik verzocht deel te nemen aan een observatie missie bij de verkiezingen in Kosovo in oktober 2004. In december 2004 heb ik als voorzitter van een observatie missie de gemeenteraadsverkiezingen in Azerbayan bijgewoond. De democratische ontwikkelingen in deze landen verdienen de ondersteuning van de rest van Europa.

In het voormalige communistische tijdperk, leidde de centralistische bestuursvorm tot een totale verwaarlozing, zo niet onderdrukking, van de democratische gezindheid op het lokale en regionale niveau. De landen in Centraal en Oost Europa

staan voor een grote opgave om zich te ontdoen van de erfenis van het communistische regimes, waarbij de positieve intenties op het nationale niveau maar moeizaam gerealiseerd worden op het lokale en regionale niveau. Het verslag van het bezoek aan Azerbayan is te vinden op mijn website:

http://www.zeeland.nl/bestuur_organisatie/bestuur/cdk/index.

Qualitate qua nevenfuncties per 31 december 2004

- bestuurslid Stichting Ruyteriana
- (plv.) lid Comité van de Regio's (EU)
vice-voorzitter Commissie Duurzame Ontwikkeling van het Comité van de Regio's
- lid Congres voor Regionale en Lokale Autoriteiten in Europa
- voorzitter Evaluatie Raad Landelijk Gebied
- voorzitter Prins Bernhard Cultuurfonds, afdeling Zeeland
- voorzitter Rooseveltstichting
- voorzitter Scheldemondraad
- voorzitter Zeeuws Tijdschrift

Niet-qualitate qua nevenfuncties per 31 december 2004

- voorzitter Bestuurlijk-Maatschappelijke Deelraad van de Nautische Adviesraad Schelderegio
- voorzitter Landelijke evaluatiecommissie kennisinfrastructuur (ICES/KIS)
- voorzitter Grootchalige Basis Kaart Nederland (GBKN)
- voorzitter Groei en Bloei / Koninklijke Maatschappij Tuinbouw- en Plantkunde
- voorzitter Innovatieplatform Aquacultuur
- voorzitter Meyendel Comité Natuurbeheer (*duingebied drinkwaterbedrijf Zuid-Holland*)
- voorzitter Provinciale Commissie Omgevingsbeleid
- voorzitter Stichting Aqua for All (A4A)
- voorzitter Stichting Erkenning Installatiebedrijven
- voorzitter Stichting Waterleiding Museum
- bestuurslid European Union of Coastal Conservation (EUCC) (*inmiddels beëindigd*)

6. Overige taken

Ombudsfunctie commissaris van de Koningin

Een van de mogelijkheden die de burger heeft om bij de provincie specifieke zaken onder de aandacht van het bestuur te brengen, is het overeenkomstig artikel 5 van de Grondwet, bij mij indienen van een zogenaamd bemiddelingsverzoek. Als commissaris ben ik op grond van artikel 10 van de Ambtsinstructie van de commissaris van de Koning bevoegd om een ieder belast met bevoegdheden in de openbare dienst in de provincie, te verzoeken om mij van bericht en raad te voorzien in een bepaalde, door de burger aangedragen, kwestie.

Aan een door mij ingediend verzoek om bericht en raad dient te worden voldaan door degene tot wie het verzoek zich richt. In veel gevallen betekent dit dat de betrokken overheidsinstantie de zaak nog eens kritisch tegen het licht dient te houden, wat er in het gunstigste geval toe kan leiden dat alsnog aan het verzoek tegemoet wordt gekomen.

Gemiddeld word ik ongeveer tussen de twintig en dertig keer per jaar aangeschreven over uiteenlopende onderwerpen waarbij men mij om een bemiddelende rol verzoekt. Bij ontvangst van een dergelijk verzoek volg ik altijd een vaste werkwijze:

- De briefschrijver wordt bericht van de ontvangst van de brief;
- Afhankelijk van de aard van de in de brief aangekaarte kwestie vergaar ik, hetzij binnen de provincie hetzij bij andere overheden, informatie;
- Tenslotte doe ik het bemiddelingsverzoek af. Ik probeer dit zoveel mogelijk binnen een redelijke termijn te doen.

Zoals altijd heeft ook dit jaar het grootste deel van de door mij behandelde verzoeken (50%) betrekking op het handelen van andere overheidsinstanties. Opvallend was dat dit jaar zo'n 50% van deze verzoeken betrekking had op het gebied van de ruimtelijke ordening, te denken valt bijvoorbeeld aan problemen rondom de verlening van een bouwvergunning. 22% had betrekking op woningnood (het blijkt ook in Zeeland moeilijk te zijn om een geschikte huurwoning te vinden) en het overige gedeelte (28%) had betrekking op bestuurlijke aangelegenheden (hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan burgemeesterszaken en de problematiek rondom het verkrijgen van een verblijfsvergunning). Daarnaast had 21% van de door mij ontvangen brieven betrekking op het handelen van de provincie zelf. Veelal ging het om

zaken waarvoor een gedeputeerde de primaire verantwoordelijkheid draagt, zoals het fiets-voetveer, de Westerscheldetunnel en subsidieverlening.

Burgerjaarverslag

In het kader van de dualisering ben ik, net als de burgemeesters, verplicht om een burgerjaarverslag uit te brengen. Ik heb dit verslag geschreven voor provinciale staten met als doel de kwaliteit van de dienstverlening van de provincie en de procedures ten aanzien van burgerparticipatie te verbeteren. Bij het schrijven van het eerste burgerjaarverslag liep ik op tegen het feit dat ten aanzien van de kwaliteit van de hiervoor genoemde zaken nog geen kaders zijn gesteld. Ik heb dan ook provinciale staten geadviseerd deze kaders te stellen zodat ik beter in staat ben een oordeel te vellen.

Inhoudelijke bijeenkomsten

Om bepaalde voorstellen en plannen te ondersteunen organiseert de provincie regelmatig bijeenkomsten waarbij dergelijke voorstellen en plannen in breed verband kunnen besproken. Bij deze inhoudelijke bijeenkomsten ben ik regelmatig aanwezig om op informele wijze te proberen mijn invloed aan te wenden. Het gaat dan om brainstormbijeenkomsten waarbij nog een besluit moet worden genomen. Soms fungeer ik ook als voorzitter of trekker van een project.

Aquacultuur

Op 28 januari is het Innovatieplatform Aquacultuur geïnstalleerd. Door minister Veerman (LNV) is mij gevraagd het voorzitterschap van dit landelijke platform te bekleden. Het platform is breed samengesteld. Het bestaat uit vertegenwoordigers van de overheid, het bedrijfsleven en kennisinstellingen. Doel van het platform is sturing te geven aan de totstandkoming van een innovatieklimaat, waarbinnen de duurzame ontwikkeling van de aquacultuur in Nederland plaatsvindt. Het platform is voor een periode van twee jaar geïnstalleerd. In 2004 is een aantal workshops georganiseerd waarin belemmeringen gesignaleerd en mogelijke oplossingsrichtingen gedefinieerd zijn. In 2005 zal hieraan een krachtig vervolg geven worden.

Roosevelt Academy

In het begin van 2004 heb ik met de toekomstige Dean van de Roosevelt Academy en met diverse andere betrokkenen zoals de Universiteit van Utrecht, de Hogeschool Zeeland en de

gemeente Middelburg gesprekken gevoerd over de totstandkoming van de Roosevelt Academy. Mijn gevoel is dat deze gesprekken, gedurende welke in een open sfeer en op informele wijze werd gediscussieerd over de totstandkoming van deze Zeeuwse universiteit, een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan de uiteindelijke komst van de Roosevelt Academy.

Hogeschool Zeeland

Ook bij de Hogeschool Zeeland ben ik actief betrokken en dan met name bij de lectoraten "Ondergronds ruimtegebruik" en "Veiligheid". Van beiden was ik in het verleden voorzitter van de initiërende begeleidingsgroep. Nu ben ik voorzitter van de zogenaamde adviescommissies, ook wel stuurgroepen genoemd. De adviescommissies komen gemiddeld twee maal per jaar bijeen.

De adviescommissie Ondergronds ruimtegebruik heeft een nationaal karakter. In de commissie zitten vertegenwoordigers uit de top van de bouwwereld. TBI, BAM, Imtech zijn een paar namen van vertegenwoordigde bedrijven. Naast bouwbedrijven zijn ook adviesgroepen en andere economische spelers verte-

genwoordigd. Zo zitten bijvoorbeeld de Westerscheldetunnel NV, het ministerie van Verkeer en Waterstaat en de adviesbureaus Arcadis en Ecorys bij ons aan tafel.

De adviesgroep Ondergrondse ruimtegebruik levert naar mijn mening een belangrijke bijdrage aan een goede inbedding van de positie van het lectoraat in de bedrijven en instellingen die betrokken zijn bij de ontwikkeling van de ondergrondse infrastructuur. Deze inbedding van het lectoraat is belangrijk omdat het een bijdrage levert aan het duurzaam meervoudig ruimtegebruik.

De adviescommissie Veiligheid heeft, hoewel er vertegenwoordigers zitting hebben van o.a. de Politieacademie, het ministerie van VROM en de landelijke Raad voor de Rampenbestrijding, een meer regionaal karakter. Alle regionale spelers in het veiligheidsveld zijn ook in de adviescommissie vertegenwoordigd. Door het lectoraat Veiligheid zijn het afgelopen jaar ook een tweetal zogenaamde open-haard-gesprekken georganiseerd. Bij het eerste gesprek, dat plaats vond op 20 januari, spraken de burgemeesters onder mijn leiding over de nieuwe Wet Kwaliteitsbevordering Rampenbestrijding. Op 23 maart spraken vervolgens de gemeentesecretarissen, ook onder mijn leiding, over de visie op integrale veiligheid.

(foto: Jaap Wolterbeek)

Internationale Zwincommissie

In de Internationale Zwincommissie fungeer ik als voorzitter voor de Zeeuwse delegatie. Gouverneur Breyne is mijn West-Vlaamse counterpart in deze. De commissie houdt zich bezig met vraagstukken ten aanzien van het beheer en de inrichting van het Zwingebied. In het verleden zijn de nodige onderzoeken gedaan naar maatregelen ten aanzien van duurzaamheid e.d. Naar aanleiding van het laatste onderzoeksrapport dat in 2003 is uitgekomen, dient Vlaanderen nu te onderzoeken of een Milieu Effect Rapportage noodzakelijk is. Tevens dient te worden uitgezocht wie dit project zou moeten trekken. Aangezien het Zwin toch vooral Belgisch grondgebied betreft doet Vlaanderen dit vooronderzoek. Momenteel is de commissie dus in afwachting van de resultaten van dit onderzoek. Tot slot is er nog een dwarsverband met het Westerscheldedossier en het project Proces. Als het moment aanbreekt om over eventuele maatregelen die voortkomen uit de onderzoeken van de Internationale Zwincommissie beslissingen te nemen, zullen verbanden worden gelegd met de verdere uitvoering van het Westerscheldedossier.

Nautische toegang kanaal Gent-Terneuzen

In januari hebben de Vlaamse minister Peeters en de Nederlandse minister Peijs aan gouverneur Balthazar en mij verzocht om een advies op te stellen over de nautische toegankelijkheid van de Kanaalzone Gent Terneuzen. Het doel van de studie was om samen met de betrokken overheden en organisaties een gezamenlijke visie en eindbeeld voor de nautische toegankelijkheid en de daarmee samenhangende infrastructuur op te stellen. Daartoe hebben gouverneur Balthazar en ik een grensoverschrijdende stuurgroep ingesteld, waarin alle relevante partijen aan zowel Nederlandse als Vlaamse zijde

vertegenwoordigd waren. In een traject van 8 maanden heeft dat geleid tot een gezamenlijke visie van de partners in dit traject op de ontwikkelingsmogelijkheden van de Kanaalzone. Mede ingegeven door de sterke economische positie van de Kanaalzone waar, in de huidige situatie circa driekwart van de toegevoegde waarde van de haven van Rotterdam wordt gerealiseerd, hebben wij, in een context van gezamenlijke visievorming op de verdere ontwikkelingen in de Kanaalzone, geconstateerd dat een nieuwe zeesluis zeker kansrijk is. Uiteraard dient er verdere en meer gedetailleerde studie plaats te vinden voordat een definitief besluit tot realisatie genomen kan worden. In ieder geval heeft deze opdracht geleid tot een uiterst plezierige samenwerking met de Vlaamse collega's, die het begrip en de verstandhouding aan weerszijden van de grens versterkt heeft.

De commissaris op internet

Op de provinciale website is een link te vinden naar de commissaris van de Koningin. Op deze pagina staat de nodige informatie over het ambt van commissaris. Daarnaast stel ik mij wat persoonlijker aan de mensen voor op deze pagina. Uiteraard is er ook ruimte voor werkgerelateerde zaken zoals openbare orde en veiligheid, representatie, speeches en publicaties en nevenfuncties.

De website van de commissaris is te vinden op:

www.zeeland.nl/bestuur_organisatie/bestuur/cdk/index

Vragen naar aanleiding van dit jaarverslag, het burgerjaarverslag dat later dit jaar verschijnt of de website kunt u mij via e-mail stellen. Het e-mail adres is:

wt.van.gelder@zeeland.nl

Colofon

Uitgave : Provincie Zeeland, april 2005
Coördinatie : drs. J.C. Bakker, Provincie
Zeeland, afdeling Kabinet,
Juridische Zaken en
Bestuursondersteuning
Omslag en Opmaak : Provincie Zeeland, afdeling
Informatie Voorziening en
Documentatie
Druk : LnO drukkerij/uitgeverij, Zierikzee